

Za visoko stopnjo varnostne kulture v družbi

DR. ROMANA JORDAN CIZELJ

V času, ko je v številnih krajih Slovenije potekala trgateg in so se slišali vriski in drdranje klopotev, nas je pretresla novica o veliki industrijski nesreči na Madžarskem. Spremljali so jo žalostni podatki o smrtnih žrtvah, izpovedi ljudi o vplivih na zdravje ter o okoljskih ranah, ki jih bo težko zaceliti. Po podatkih, ki jih je madžarska delegacija pripravila za poročanje Svetu EU, je bilo prizadeto območje, dolgo vsaj 14 kilometrov in široko od 50 do 1200 metrov. Prizadeti so bili tudi ekosistemi, ki spadajo v program Natura 2000.

V EU se radi pohvalimo, da je naša okoljska zakonodaja med najboljšimi na svetu. Zato se kar samo postavlja vprašanje, kako je lahko Evropo, ki ima visoke okoljske standarde, doletela tako velika okoljska katastrofa. Zakaj se je to zgodilo? Je evropska okoljska zakonodaja podobna švicarskemu siru, tistemu z večjimi ali tistemu z manjšimi luknjami? Ali se ta nesreča in druge manjše dogajajo zato, ker posamezne države članice ne upoštevajo evropske zakonodaje? Ali morda sprejemamo preohlapno evropsko zakonodajo, ker prekomerno zaupamo nacionalni politiki, ki mora zahteve iz direktiv prenesti v domačo zakonodajo? Črno-belo prikazovanje ponavadi ne odslkava realnosti in tudi v tem primeru je tako. Zagotovo že vsako od vprašanj vključuje nekaj resnice. Odgovori pa za enkrat še niso znani, saj na ravni Evropske komisije še vedno poteka proučevanje obstoječe zakonodaje in raziskovanje nesreče.

Ni denarja, ki bi lahko žrtvam in prizadetim popolnoma zacelil rane, najbolje pa jim lahko zadostimo z odgovornim ravnanjem, ki bo najbolj preprečilo nove nesreče. Kaj so pokazale prve informacije, ki sta jih dali madžarska vlada in Evropska komisija? Naj najprej omenim svetel žarek v sicer temnem dogodku: pregledno obveščanje. Madžarska in EU sta poskrbeli, da je bila javnost o izlitju rdeče gošče nemudoma obveščena. To je izredno pomembno za to, da

se lahko ljudi pravočasno zaščitijo. Poleg tega je madžarska vlada po sistemu Evropske komisije zaprosila za pomoč tujih strokovnjakov. Spet zelo pomembno dejstvo, saj je z vključevanjem večjega števila vrhunskih strokovnjakov tudi večja verjetnost, da se ljudi ustrezno zaščitijo.

Poslanke in poslanci v evropskem parlamentu smo se po svojih močeh trudili, da bi preprečili pojav podobnih nesreč v prihodnosti. O tem smo razpravljali z Evropsko komisijo ob številnih priložnostih, npr. na oktobrnem plenarnem zasedanju in v odboru za okolje, Evropski komisiji smo postavili več ustnih in pisnih poslanskih vprašanj. Tako smo sprožili vprašanje finančne pomoči, pomankljive zakonodaje in njene implementacije, kvalifikacije rdeče gošče med nevarne snovi in obveznega zavarovanja, ki bi omogočilo uresničitev načela »onesnaževalec plača«. Na številne odgovore še čakamo.

Kljub temu da raziskave in proučevanja še potekajo, pa je nekaj sklepov že sedaj zelo jasnih. Prvi je ta, da še tako dobra zakonodaja ni nikoli popolna. Zato je za zagotavljanje varnosti pomembna visoka stopnja varnostne kulture v družbi. To pomeni razpoloženje, v katerem se bo predloge za izboljšanje varnosti upoštevalo in spodbujalo, ne pa, da bodo ljudje, ki jih predlagajo, označeni kot nergači. Drugi sklep: dobra zakonodaja je le osnova, enako pomembna je implementacija, torej uresničevanje zakonodaje. Težko bi me kdor koli prepričal, da je madžarski jez izpolnjeval vse zahtevane varnostne standarde. To zagotovo ni vrzel v zakonodaji. Nadalje, lastniki t. i. kompleksnih tehnologij bodo ravnali veliko bolj odgovorno, če bomo strogo upoštevali načelo »onesnaževalec plača«. Tu bomo morali opraviti svojo nalogo na evropski ravni. Zagotoviti moramo ustrezna zavarovanja za sanacijo tovrstnih dogodkov, ne pa da najprej pomislimo na javni denar iz evropskega in iz nacionalnih proračunov. Ti naj služijo le za blaženje stiske ljudi v skladu z načelom solidarnosti.

Prepričana sem, da je najpomembnejši politični ukrep zagotavljanje boljšega nadzora. Inšpektorjem moramo omogočiti in od njih zahtevati, da si naberejo dovolj znanja in izkušenj, dodeliti jim

moramo toliko neodvisnosti in moči, da bodo lahko odgovorno opravljali delo. Pri tem pa se postavlja zanimivo vprašanje, ali bo zgolj neformalen pritisk Evropske komisije na vlade držav članic dovolj, da bodo te ukrepale, ali pa bi vendarle morali vzpostaviti minimalna merila za inšpekcije na evropski ravni. Madžarska vlada je tovarno aluminija, ki je povzročila nesrečo, nacionalizirala. Tako bo posredno ali neposredno hkrati odgovorna za njeno varno in gospodarno obratovanje, torej bo morala uravnotežiti dve nasprotujoči si silnici: skrb za čisto okolje in željo po dobičku. Zato ni nenavadno, da se postavlja vprašanje, ali ni napočil čas, da uvedemo evropsko okoljsko inšpekcijo, torej neko »nadinšpekcijo«, ki bi nadzorovala delovanje nacionalnih organov. Smo državljeni za boljše varnost pripravljani popustiti delček suverenosti in podpreti delovanje evropskih inšpekcijskih služb?

Ne nazadnje pa ne morem prezreti izkustva iz Slovenije, ki ni zgolj slovensko. Vladajoča politika mora spoznati, da je zdravo okolje pomembna vrednota, in jo uvrstiti med svoje prednostne naloge. Pa ne zgolj na papirju, temveč v realnosti. Navadni državljani bomo vedeli, da se je to zgodilo, ko okoljski resor ne bo ostal zadnji nezaseden pri delitvi ministrstev po volitvah. To se bo zgodilo takrat, ko ministrstvo za okolje ne bo več resor, ki si ga nihče ne želi, temveč bodo med koalicijskimi strankami potekala zahtevna pogajanja za zasedbo tega stolčka. To je pomembno za gospodarstvo, saj je prava posledic praviloma dražja od preventive. In je pomembno za vsakega posameznega državljana, saj vsaka podobna nesreča vnaša obup, razočaranje in izgubo vsaj za nekaj časa, čeravno so posledice pozneje popolnoma odpravljene. Da, o kakovosti življenja pišem.

